

B.A.SEM. 01 Gujarati Core & Elective -101

પ્રેમાનંદ કૃત 'કુંવરબાઈનું મામેરું'

સંપાદક : ડો. ચિમનલાલ ત્રિવેદી

ગુજરાતી સાહિત્યમાં આખ્યાનનું સ્વરૂપ

આખ્યાનનાં લક્ષણો

(ક). બહિરંગ લક્ષણો :-

૧. કડવાબધ્ધ રચનારીતિ

૨. મંગલાચરણ

૩. ફળશ્રુતિ

૪.કવિપરિચય

(ખ) આખ્યાનનાં અંતરંગ લક્ષણો

- ૫. લોકખ્યાત વસ્તુ
- ૬. વિસ્તારી કથન
- ૭. તાદૃશ્ય પાત્રાલેખન અને પ્રત્યક્ષ કથનશૈલી
- ૮. સમકાલીન જીવનરંગ
- ૯. રસનિરૂપણ
- ૧૦. વર્ણનકલા

ગુજરાતી સાહિત્યમાં આખ્યાન સ્વરૂપનો ઉદ્ભવ અને વિકાસ

- નરસિંહ મહેતા – ‘સુદામાચરિત્ર’
- ભાલણ – ‘આખ્યાનના પિતા’ – ‘રામવિવાહ આખ્યાન’,
• ‘દશમસ્કંધ’, ‘નળાખ્યાન’,
- નાકર – ‘શિવવિવાહ’, ‘નળાખ્યાન’, ‘વિરાટપર્વ’,
- વિષ્ણુદાસ – ‘લક્ષ્મણાહરણ’, ‘સુધન્વાખ્યાન’
- વિશ્વનાથ જાની – ‘મોસાળાચરિત્ર’, ‘સગાળચરિત્ર’
- મહાકવિ પ્રેમાનંદ – ‘ચન્દ્રહાસાખ્યાન’, ‘નળાખ્યાન’
• ‘ઓખાહરણ’, કુંવરબાઈનું ‘મામેરું’

મહાકવિ કૃત 'કુંવરબાઈનું મામેરું'

- પાત્રો :- નરસિંહ મહેતા, માણેકબાઈ, કુંવરબાઈ, શામળશા, શ્રીરંગ મહેતા, દામોદર શેઠ, કમળા શેઠાણી, કુંવરબાઈની સાસુ, વડસાસુ અને નણંદ તથા નણંદની દીકરી નાનબાઈ.
- ભક્તને આપેલા વચનનું પાલન કરવા માટે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ કુંવરબાઈનું મામેરું એક શ્રીમંતની દીકરીનું મામેરું હોય એ રીતે કરે છે. આ ઘટના એ કોઈ ચમત્કાર નથી. ભક્તની ભગવાન પરની શ્રદ્ધાનું સબળ દૃષ્ટાંત છે.

‘કુંવરબાઈનું મામેરું’

- ગુજરાતી સમાજનું ચિત્ર
- કરુણરસસભર પારિવારિક ચિત્ર
- આભૂષણોની યાદી
- નરસિંહ મહેતા